

Veertiende Bijbelstudie over 1 Samuël 9:1-16 – hoofdstuk 16 van ‘Gebeden’, bijbelstudies over Samuël

1. Zingen: Ps. 33:5
2. Gebed
3. Lezen: 1 Samuël 9:1-16
4. Welkom en mededelingen

Inleiding

1. De laatste keer hebben we gezien dat de opstandig geworden oudsten van het volk zich door Samuël toch naar huis laten sturen, ‘een ieder naar hun stad’ – zie 8:22. Ze zullen hun koning hebben, maar moeten vooralsnog wachten.

We gaan ons na hoofdstuk 8 afvragen wie die nieuwe koning gaat worden. Dan is het wel heel verrassend dat hoofdstuk 9 begint met een verhaal dat hier schijnbaar niets mee te maken heeft. Het zet in (vs. 1) met ‘een man van Benjamin, wiens naam was Kis’. Dat verwachten we niet. Zou een man uit Benjamins stam leiden tot een nieuwe koning? Dat had Jakob op zijn sterfbed toch anders gezegd? In Genesis 49:8 lezen we: ‘Juda, gij zijt het, u zullen uw broeders loven; uw hand zal zijn op de nek uwer vijanden ... Juda is een leeuwenwelp... De scepter van Juda niet wijken, noch de wetgever van tussen zijn voeten, totdat Silo komt...’

2. Maar het blijkt in hfst. 9 voorlopig anders te gaan. We komen uit bij Kis, een ‘dappere held’ uit de stam Benjamin. Of Kis werkelijk dapper was, weten we niet, want ‘dapper held’ betekent hier meer iets als ‘een vermogend man’, een man met invloed. Daar kijken we van op, want de stam Benjamin was nog niet zo lang geleden meer dan gehalveerd wegens de gruwelen die daar hadden plaatsgevonden. De andere stammen hadden hun broederstam daarom aangevallen en dat had tot een grote nederlaag geleid met vele, vele doden in de stam van Benjamin. Daarover kunnen we uitvoerig lezen in Richteren 19 en 20.

Maar Kis behoort kennelijk tot die geslachten die toen gespaard zijn gebleven. Hij is om zo te zeggen een rijke veeboer. Maar de aandacht gaat niet naar hem uit, want we horen een uitvoerig verhaal over een paar weggelopen ezalinnen van deze Kis. Die moet zijn zoon gaan zoeken.

3. Op hém wordt in vs. 2 de schijnwerper gericht: ‘een zoon, wiens naam was Saul’... Die naam betekent: de gevraagde, de begeerde. Dat is opmerkelijk! Wordt hij de man, de koning om wie het volk gevraagd had? Het lijkt er wel op, want vs. 2 vervolgt: een jongeling – dat wil zeggen: een nog jonge man; ‘en schoon; ja, er was geen schoner man dan hij onder de kinderen Israëls’; van zijn schouderen en opwaarts was hij hoger dan al het volk’. Een knappe en aantrekkelijke jongeman, die bovendien met kop en schouder boven iedereen uitsteekt. Dat is voor het volk een goed vooruitzicht. Zo’n man zoeken ze!

4. Maar in vs. 3 slaat de verwachting om. De zoon Saul blijkt heel duidelijk nog aan zijn vader te moeten gehoorzamen. Hij heeft nog geen eigen gezag. Er zijn een paar ezalinnen van Kis zoekgeraakt (vs. 3), ‘verloren’ – en die moet Saul samen met ‘een van de jongens’, een knecht, gaan zoeken. Dat doet hij vrijwillig, zonder enige tegenspraak. Hij blijkt bovendien nogal afhankelijk, want hij heeft aan het eind van de zoektocht letterlijk geen cent meer op zak. Zijn knecht moet hem dan helpen, want die stopt hem in vs. 8 ‘het vierendeel van een zilveren sikkkel’ toe, een muntstukje van geringe waarde.

Samuël had de oudsten van het volk gewaarschuwd dat hun toekomstige koning het volk zou tiranniseren. Zo waren koningen immers. Hij zou hun zonen in dienst nemen voor het leger, hij zou hun dochters opeisen om in zijn paleis te werken. Zo waren de oosterse vorsten. Het waren tirannen. Maar de jongeman met wie we hier te maken krijgen, heeft niets wat erop lijkt dat hij ooit een tiran zou kunnen zijn. Een toekomstige vorst zou paarden in overvloed hebben als teken van macht. Maar deze jongeman Saul loopt met zijn knecht achter ezalinnen aan te sjouwen, die kwijt zijn en die ze bovendien ook nog eens niet kunnen vinden. Moet zo iemand een koning worden?

5. Kortom, we maken kennis met een jongeman die in de verste verte niet lijkt op een kandidaat voor het koningschap. Een jongeman die afhankelijk is van zijn knecht, die ook nog eens het initiatief en de leiding neemt. We lezen immers in vs. 5 dat Saul het na hun lange en vruchteloze zwerftocht wil opgeven en naar huis wil gaan, maar dan neemt de knecht in vs. 6 het initiatief over om eerst ‘de ziener’ te raadplegen. Saul stemt met het voorstel van de knecht in. Ja, een ziener, een profeet zal méér weten dan

zij; maar ja, ze moeten dan ook wel wat kunnen aanbieden... Daar komt dat muntstukje van de knecht voor in aanmerking.

6. Overigens is het wel vreemd dat hij helemaal niets van Samuël afweet; hij heeft zelfs geen idee waar hij woont. Zijn knecht is beter op de hoogte, want die weet exact waar Samuël zich nu ophoudt. Samuëls woonplaats Rama ligt niet ver van de omgeving waar Saul is opgegroeid. En zo groot is het stamgebied van Benjamin nu ook weer niet. En we herinneren ons nog wel dat in 1 Samuël 3:20 stond: 'En gans Israël van Dan tot Berséba toe bekende, dat Samuël bevestigd was tot een profeet des HEEREN.'

Dat roept de vraag op hoe het met het geestelijk leven van Saul gesteld is. Hij laat zich in alles leiden door zijn knecht. De koning die Israël zelf gewild heeft... Voor het oog een sterke kerel, knap, indrukwekkend. Maar als geestelijk leider onbekwaam. Dat belooft weinig goeds. Later zegt de Heere: 'De mens ziet aan wat voor ogen is, maar Ik zie het hart aan (1 Sam. 16:7).' Dit is wat de mensen willen. Maar wat is begerig in Gods oog? Later schrijft Paulus dat in 1 Korinthe 1 vers 27 en 28: 'Het dwaze der wereld, het zwakke der wereld, het onedele der wereld, het verachte en hetgeen niets is. Opdat het ons beschamen zou, en opdat God alleen eer en heerlijkheid zou ontvangen.'

7. Goed, de twee mannen zullen Samuël bezoeken. Calvijn gaat in zijn preek over 1 Samuël 9 uitvoerig op deze kwestie in. Hij noemt het een teken van ernstige achteruitgang in het geestelijk bestaan van Israël, want een profeet wordt hier min of meer een helderziende gezien; de profetie wordt hier zo iets als voorspellen. Maar dat is toch niet het werk van een profeet die spreekt met het gezag dat God hem gegeven heeft? En bovendien gaan de beide mannen ervanuit dat ervoor moet worden betaald... Ook dat is onbestaanbaar. Een ware profeet laat zich niet betalen, maar hij spreekt omdat de nood hem is opgelegd. Hij kan niet anders dan een boodschap namens de Heere verkondigen.

8. Terug naar Saul. Hij keurt het voorstel van zijn knecht goed, en zo gaan ze op weg naar de stad waar Samuël in deze dagen is. Er wordt gedacht dat het Rama is, de woonplaats zelf van Samuël, maar omdat een aantal verzen verder over het graf van Rachel gesproken wordt, denkt men ook wel aan Bethlehem. Ze komen dan, vertelt vs. 11 ons, enkele 'maagden', enkele meisjes tegen die water gaan putten. Ze vragen ter bevestiging of de 'ziener' in de stad is. In vs. 12 en 13 geven de meisjes uitvoerig antwoord. De een zegt dit, en de ander dat: 'Zie, hij is voor uw aangezicht – dat wil zeggen: in de buurt – haast u nu, want hij is heden in de stad gekomen, daar het volk heden een offerande heeft op de hoogte. Wanneer gij in de stad komt, zo zult gij hem vinden, eer hij opgaat op de hoogte om te eten; want het volk zal niet eten, totdat hij komt, want hij zegent het offer, daarna eten de genodigden; daarom gaat nu op, want hem, heden zult gij hem vinden.' U merkt: de meisjes gebruiken heel veel woorden en geven ook veel extra informatie om de korte vraag van de mannen te beantwoorden. Ze hebben er kennelijk plezier in om de knappe jongeman Saul en zijn knecht zo uitvoerig mogelijk te informeren. Zo wordt in ieder geval duidelijk dat Samuël inderdaad in de stad is en dat ze hem zullen tegenkomen als ze naar de stadspoort zullen opklimmen. Dat gebeurt in vs. 14 – ze komen hem in de stadspoort tegen.

9. Tot zover het verhaal, tot en met vers 14. De lezer zou zich kunnen afvragen waar de schrijver van 1 Samuël naar toe wil. Het lijkt niet meer dan een mooi verhaal te zijn, waar de ene toevallige gebeurtenis de andere afwisselt. In een preek hierover vroeg de predikant zich af of dit alles niet in één zin kon worden samengevat? Wat wil de Heere ons hiermee toch zeggen, met dit lange en gedetailleerde verhaal? In dezelfde preek krijgen we het antwoord, en dat is dat God het leven van Saul, en ook óns leven, bestuurt door de meest gewone dingen van alledag. Door zogenaamde 'toevalligheden'. Dat lijken ze, maar dat zijn ze niet. Vanaf vers 1 tot 14 zien we Gods leiding, Zijn voorzienigheid. Eén lange keten van kleine dingen brengt Saul, op de plek waar hij wezen moet. Hij wordt als vooruitgeduwd door Gods hand.

10. Natuurlijk kunnen we ons afvragen waarom het niet rechtstreeks op het doel af gaat. Maar die vraag mogen we niet stellen. Wat gelooft gij van de voorzienigheid Gods? Die belijden we toch in Zondag 10 van onze Heidelbergse Catechismus? Wij kleine mensjes, moeten God God laten. Hij doet het op Zijn manier. De Spreukendichter zegt: Het hart des mensen overdenkt zijn weg, maar de HEERE stuurt zijn gang (Spr. 16:9). Alle dingen worden door God bestuurd en geleid. Niets gebeurt bij toeval. Alles wordt bestuurd en geleid tot Zijn doel. En dat doel is altijd goed, omdat het Góds doel is. Dat kan strijd in het leven geven, want onze doelen zijn dikwijls zo anders dan die van de Heere. Maar wat is het groot als er een ogenblik mag zijn in ons leven dat we met de apostel in Romeinen 8:28 zeggen: 'En wij weten dat degenen die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk degenen die naar Zijn voornemen geroepen zijn.'

11. Een lang verhaal over ezelinnen en waterputtende meisjes. En dan ineens tilt de Bijbelschrijver even de sluier op die over het verhaal ligt. Leest u maar mee in vers 15 tot en met 17: Want de HEERE had het voor Samuëls oor geopenbaard, één dag eer Saul kwam, zeggende: Morgen omtrent deze tijd zal Ik tot u zenden een man uit het land van Benjamin; die zult u ten voorganger zalven over Mijn volk Israël; en hij zal Mijn volk verlossen uit der Filistijnen hand; want Ik heb Mijn volk aangezien, dewijl deszelfs geroep tot Mij gekomen is. Toen Samuël Saul aanzag, zo antwoordde hem de HEERE: Zie, dit is de man van welken Ik u gezegd heb; deze zal over Mijn volk heersen.'

12. Zo kijken we als het ware achter het verhaal, en dan zien we dat God op een verborgen wijze aan het werk is. De Heere openbaart het aan Samuël, maar voor de andere mensen is het nog geheel verborgen. Wat is de Heere precies aan het doen? Wat is Zijn verborgen werk? Het volk heeft Hem verworpen. Ze oudsten van het volk hebben eigenlijk tegen Samuël gezegd: 'Wij willen niet dat Deze (God) Koning over ons zij.' Maar nu zal de Heere toch een man sturen om hen te verlossen uit de hand van de Filistijnen. Het geroep van het volk heeft de Heere gehoord, en dat terwijl er geen tekenen van bekering zijn! Het volk roept immers alleen maar over de gevolgen van hun zonden. Ze klagen wel over hun ellende, maar ze belijden hun zonden niet.

13. Ik refereerde al enkele keren aan een preek – het is een preek van ds. IJsselstein. Het lijkt me goed om deze inleiding vanmorgen af te sluiten met een treffend gedeelte uit deze preek.

'Hoewel er geen tekenen van bekering zijn, is God toch barmhartig over en medelijdend met Zijn volk. Hij is barmhartig, dat wil zeggen: Zijn hart brandt van liefde, ontferming en zorg, over dit volk dat Hem verworpen heeft. Want dat zij God verworpen hebben, heeft Hem niet veranderd! En de zonden van Israël kunnen de fontein van Gods genade en ontferming niet laten opdrogen!

We lezen nog een keer in vers 16, en ik vat even samen in eigen woorden: 'Die man die morgen komt, moet u zalven tot een leider, tot een prins over Mijn volk. Ik heb hun geroep gehoord. Hij zal Mijn volk verlossen, want Ik heb Mijn volk aangezien. Hun geroep is tot Mij gekomen.' En als Samuël Saul ziet, zegt de Heere het weer: 'Deze zal over Mijn volk heersen.'

Hoort u de echo? Zij hebben Mij verworpen! Maar: Mijn volk... Mijn volk... Ik hoor hun geroep, want zij zijn Mijn volk...

En straks in hoofdstuk 10 vers 1 heet het: Mijn erfdeel, het erfdeel van de HEERE, de God van het eenzijdige en onwankelbare verbond. Hier schittert, in deze donkere tijd (waarin Israël God als Koning verworpen heeft) – hier schittert de eenzijdige liefde van God tot Zijn volk Israël. De eenzijdige liefde van God, Die Israël uit alle volken uitverkoren heeft. Zij wilden niet. Zij wilden niet anders zijn. Zij wilden net als alle andere volken zijn. Zij wilden geen bijzondere plaats. Maar dwars daardoorheen doet de Heere toch wat Hij wil. Hij heeft hen uitgekozen, uitverkoren, al in de eeuwigheid. En nu in deze tijd zet Hij hen apart en Hij houdt hen apart. Verkiezende liefde draagt hen, hoewel zij God verworpen hebben. Eenzijdige liefde houdt hen vast.

En als dat nu geldt voor dit volk, dat zich niet bekeert, dat alleen maar roept vanwege de gevolgen van de zonde... Als dat nu geldt van dit volk, dat de Heere verworpen heeft, hoeveel te meer geldt het dan Zijn volk nu. Zijn kinderen, die Hij van eeuwigheid verkoren heeft en die Hij verkregen heeft door loskoping, door de prijs van het bloed van Zijn lieve Zoon. Zou hij dan hun geroep niet horen, uit een hart vol van berouw, als zij dag en nacht tot hem roepen?' Tot zover ds. IJsselstein, als slot van deze inleiding.

Zingen: Ps. 119:17.

Zingen: Ps. 119:17